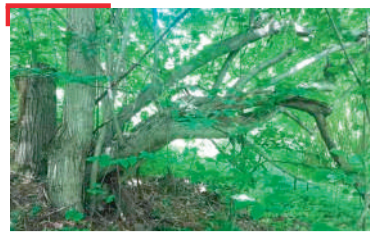

СПОРТ
Вай латархоша XII-ча
Ахкан Спартакиаде кхо
майдилг яккхар

16

ИАЛАМ ЛОРАДАР
Шолжа кхален
хьунашкарча ценала
хьал техкар республике

15

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№25 (12652)
Кимарса
бутт,
11 ди, 2024 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
майтсела бетта 1-ча дийнахьа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хьарак»
яха орден
еннай

ЛЕРХІАМ
Лавтганца дувзаденна
дош къоастадир

3

ДЕНАЛ
Даьхен гьулакха
латта чоарго йир вай
мехкарча итт зламгача
сага

5

ДЕШАР
ИнГГУ студенташта
лекци йийшар
цїихезача российскийски
социолога

7

КЪАМАН ЦІАЙ
Паччахьалкхе кхелла
100 шу дизарга

8-9

КУЛЬТУРА
ГалгІайчен ИЗО
музейс гойтам
кийчбаьб, галгІай
паччахьалкхен цїай
дездеш

10

www.serdalo.ru @gserdalo vk.com/gserdalo

Турпалхошца вІашагІкхетар
Тема операцен юкЪера цІабавьккача гІалгІай
эпсарашца кхетаче йир Мехкадас

2

**Шоай гьулакха
говзанчаш**

ГалгІайчен
бахархой къахьегам,
доккхийча
совгІаташца
белгалбир

4

Турпалхошца влашагкхетар

Тема операцен юкьера цѡбаьхкача глалгай эпсарашца кхетаче йир Мехкадас

Курскенаькъан ИбрахИм

Россе тайп-тайпарча моттигашка шоай декхаш кхоачашдеш болча глалгай эпсарашца кхетаче йир Мехкадас Шолжа-Шахьарерча культуран цѡагѡа. 60 совгѡа хиннача тѡмахошта юкьера цѡацѡабараш, тѡма операцен юкьера, хѡетта цѡакхѡаьча бар. Келаматанаькъан Махьмуд-ѡаьлаца дѡайхѡаьча кхетаче цар дийцар, шоашта хѡалхашка латтача декхарех, Даьхен гѡулакх лорадарах. Из хоам «Сердалога» бир Мехкадаь зарбан болх лелабераша. Республикан кулгалхочо белгалдир, вай эпсараш лакха майрал, денал гойташ, къаман сий доаккхаш, иштта сий долаш хиннача шоай даьй ларах дѡаболхаш хилар.

«Тахан оаш хѡаьхьохаш дар вай кхоанарча вахаре даха дусаргдолаш да. Тѡхѡаь боагѡарашта оаш хоза масал дитарах, аз доаккхал ду шух», - аьлар Мехкадас. Кхетаче белгалбир тѡма операцен доакъашхой санна, тѡма вузашка

дийша арабаьннараш. Эпсарий аьттув хилар влаший бовза, накъадаргдараш дѡаьхѡа эѡа, иштта Мехкадаьга хаттараш дала, шоашта эшар дѡа. Кхетаче хиннача Хѡоашаланаькъан Султана белгалдир, эпсара тѡма юкьера никъ атгачарех бо аѡилга, дуккхача моттигашка, хатар ийккхача хѡалх

Керттера хаттараш даьшхар республикан паччахьалкхено

Султиганаькъан ѡоакъап

Кѡиран юкѡе чудоагѡаш дола керттердараш даьшха дѡадоладеш, кхетаче дѡайхѡаьр, мехкарча паччахьалкхен премьер-министр волча Слостенин Владимира кулгал деш. Из хоам «Сердалога» бир мехка кабминара.

«Кхетаче дийцар кагирхой эскаре тѡабѡхара гѡулакх, ший лоѡамагѡа тѡма декхараш такха вахарах, аьхан хана даржача хицарча хатарех. Иштта кхетаче дувцаргѡа Кавказерча инвестиционни кхетаче дакъа лацарах, мехкарча наькъий хѡалах. Цѡа ѡола паччахьалкхен экзамен малагѡа боараме чакхѡаьлар, аьхан лагерашкара берий хѡал миштад теркалдергѡа влашагкхетаре», - ѡоаь хоамо.

Деррига гѡулакхаш кхоачашдаь даха деза ха белгалъий хѡакимаша.

Болх дика барах, журналисташта баркал аьлар мехкарча хѡакимаша

Султиганаькъан ѡоакъап

Парламентага ше даьча къамаьла юкѡе, доккха баркал кхѡакадир мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-ѡаьлас, шоай декхараш лакхача боараме кхоачашдеш хѡаьхѡаьча журналисташта. Из хоам «Сердалога» бир Мехкадаь зарбан болх лелабераша.

«Моттигерча, федерални оагѡонцарча журналисташа, шоай болх дика дѡабѡаьра, республикерча хувцамех, кердадарех бакъдолча тайпара довз бахархошта. Моллагѡа бола хоам бахархошка дѡакхоачийташ, царца бувзам лоттабайташ бола керттера никъ ба из», - белгалдир вай Мехкадас.

Республикерча хѡакимаша дѡаьхош бола болх тохкаш, дѡабовзийташ журналисташа бер боккха, лоарѡаме болх ба. Моллагѡа хѡаман сурт ма дарра дѡагойташ болча цар, хѡакимашка шоай декхараш боагѡаьча боараме кхоачашдайт.

отта везилга.

«Тѡма операцен юкѡе хѡагойтад оаш шоай денал, къонахчал», - аьлар цо. Кхетаче ѡистейоалаш, 62 эпсара грамоташи майдилгаше елар. Вай ѡадаташ, истори лоарѡаш болча цар,

совгѡа ППШ яхача тепчан-пулемѡта кеп елар Мехкадаьна. Хозача дешашца могаш, маьрша, аьттув болаш, иразе баха даькъалабийцар Мехкадас вай къаман эздий, деналах бизза бола къонгаш.

Глалгайчен Кулгалхочунна ППШ оалача тепчан-пулемѡта кеп елар, моастагѡа эшавара белгало санна

Султиганаькъан ѡоакъап

Лоарѡаме кхетаче ѡолаш, Глалгайчен эпсараша мехка кулгалхочунна Келаматанаькъан Махьмуд-ѡаьланна ППШ автомата - Шпагина цѡихезача тепчан-пулемѡта - кеп елар, яхаш, дийцар «Сердало» газетага мехка министрий кабинетѡе.

«Сийлахь-боккхача тѡма доакъашхоша, историкаша, тѡма эксперташа цу герзах оал; моастагѡунгара Котало яьккха Цѡеца Эскара герз, аьле. Из теп

ча-пулемѡт яьй цѡихезача пѡара Шпагин Георгѡе 1940 шѡра, цул тѡхѡагѡа дуккха ха ялалехь, 1941 шѡра из хилар Цѡеца Эскара герзаш дерий доакъашхо», - аьлар хоамо.

Бѡаьха бухь болча Мосина топаца цѡаьна, тахан дерригача дунен тѡа ППШ советски салтечун белгало я, моастагѡунгара Сийлахь-ѡоккха Котало яьккха.

Тахан советски халкъа сийдолча бѡухоша дѡаьхѡаьш да шоай даьй, даь-даьй сийдола гѡулакхаш, СВО даькъ тѡа Российски Федерациен кхерамзле лораш.

Ляйттанца дувзадenna дош кьоастадир

Гаьгенаькъан Марина

Ший доалахьа дола ляйтта, боаггача боараме хьакь-оастаде гю дир тѐма доакъашхочун дезала, вахара хьашташца ювзаенна-ча ганза мехкарча филиала болхлоша.

«Во! тѐм тѐа вахачул тѐхьагѐа, Тоачанакъан Миланай цагѐа кхы маѐа саг ви-савац.

Вахара хьашташца ювзаен-

нача ганзе латкъа енача кхалсага дийцар, ший доалахьарча ляйтта, дукха ха йоацаш, цхьанне болх дѐаболабаьб, аьнна.

Шахьара администраци, архитектуран оаглон болхлой оарцагѐабаьха, из гѐулакх кьоастаде вахар филиале болх беш вола Оздой Тимур. Деррига техкачул тѐхьагѐа, лоалахоша цун ляйттан тѐа хьалйолаь гѐишло тѐра дѐаяьккхар», - йоах тхогарча хоамо.

СВО доакъашхочун йиѐига Селий мехка чоалхане операци яьй

Гаьгенаькъан Марина

Дукха ха йоацаш, СВО дѐахьош йолча лярхгача операциен доакъашхочун йиѐига чоалхане операци йир, цо таро елар хѐама ца хозаш хинна йиѐиг ерзае, яхаш, дийцар «Сердало» газетата «Даяьхен Лорбой» ганза филиале.

«Дукха зе хургдоацаш цу дезала, вахара ганза кулгалхочо Оздой Муслима, Махачкалечра лорий дарбанчен керттерча лораца бувза-ме а ваьнна, сѐа цу йиѐига операци ергѐола никъ лехар.

Карарча хана Глазданакъан Наима хѐанз тоалуш я ший цагѐа, аьрда оагѐорахьа тимпанопластика яха дарба даьчул тѐхьагѐа», - аьлар хоамо.

СВО доакъашхоша берашта лярхгача хоза салоѐам бир

Гаьгенаькъан Марина

Палгѐайче къаьстта теркам бу Лярхгача операциен доакъашхой берашта. Цу тайпара, Магѐалбикерча Серго цѐрагѐа парке «Даяьхен Лорбой» ганза филиала болхлочо Мержой Ибрахѐима кийчѐйир хоза салоѐама кхетаче, яхаш, дийцар «Сердало» газетата из моттиг вѐашагѐеллараша.

«Тха дезал-Тха Котало» яхача, хѐара шѐра дѐахьош болча боламе юха а гѐаддигар бераш. Кагий бераш, боккхагѐичар лора а деш, хохкаделар аттракционаш тѐа, герз кхосса хой а хьѐар,

хьалхабоаларгах байдар, кхьдолча ловзарашка дакъа лаяцар. Уж гѐадбугаш дар чам

болаш кийчдаь даараш-мороженеш, мерза кагий хѐамаш», - йоах хоамо.

Мержой Ибрахѐима яхачо, уж гѐадбахе боагѐа цу парке салаѐа.

Мехкахоша дагалоттаю Курски дукъ тѐа латаш хиннача Пхьилекъонгий Саварбика цѐи

Алоев Муса

Карарча шѐра 81 шу дуз Курски дукъ тѐа тѐом ляйтта, Сийлахь-боккхача Даяьмехка тѐема никъ из бахьан долаш хувцабелар. Моастагѐа эшавеш, цѐга геттара чѐоагѐа латар эттар, цул тѐхьагѐа советски эскарка совле а хилар. Дерригача дуненна цу хана бѐаргадайра вай мохк чѐоагѐа хилар, барт болаш а цхьоагѐо йолаш а хилар.

Цу цѐихезача Курске дукъ тѐарча латара даькъ тѐа дакъа лоацаш хиннав Пхьилекъонгий Лорса Саварбик. Цѐга цо гойтача тѐема деналах, майралах, баьккхача толамах тѐема Щѐча Байракха орден елар цунна.

«1943 шѐра кѐимарса бетта, моастагѐа танкашца тѐагѐерта хиннав вай бѐуна, цунна керттера низ тѐабахьа лярхгача. Бакъда вай салтий шийна иштта духьаль-

оттаргѐа, аьнна, цунна дага хиннадац. Цѐга моастагѐа эшавеш, шѐй танк а йохайир, гѐашлой ши бѐу а хѐалакбир, вай мехкахошо кулгал а деш. Моастагѐа юхатехар», - йоах 1943 шѐра кѐимарса бетта Пхьилекъонгий Лорса Саварбика деннача тѐема совгѐата тѐа.

Тѐема ханара цун гѐулакхаш дувцача каьхаташ хьагойт из денал долаш, майра хиннилга; сакхетам лакха болаш, хьинар долаш, шийгара хьалхале гойташ хьавенилга, командир хѐларак тарра.

2015 шѐра оагѐой бетта, Тѐаргиме латгача №139 йолча анзорий ковна елар Пхьиленакъан Лорса Саварбика цѐи. Из бокъонца цѐихезача анзорех цаѐ вар вай республике.

Тѐом йистебаьнначул тѐхьагѐа, из хиннав тайптайпарча тѐема дарже, цо тѐема гѐулакх йистедаьккхад 1958-ча шѐра, гвардейски

эскарка 11-ча мотоиччархой бѐун 1-ча мотоиччархой дивизе 171-ча сура командира заместитель волаш.

Тѐема гѐулакх дѐитачул тѐхьагѐа из къахьегаш хиннав партияни-боахама балхаш тѐа, дукхача шерашка кагирхошта Даяьхенцара безам совбоаккхаш кхетам луш хилар из, иштта из вар тѐема ветераний республиканский Совета кулгал деш.

Цун тѐема, вахара никъ денале а чоалхане а хиннаб, цунна карагѐаьнначарех наха доаккхал а деш, цудухьа из дукхазе белгалваьвар паччахьалкхен лакхача совгѐаташца. Царна юкъе я Щѐча Байракха ши орден, Щѐча Седкъан ши орден, 1-гѐа дозал дола Даяьмехка тѐема орден, Доттагѐала орден, Сийлен орден, «Тѐм тѐа карагѐаьнначох» яха майдилг, Жукова майдилг, «Тѐема ветеран» оала майдилг.

Укх дунен чура дѐавахар

Мах бала ца безаш, газ чуйиллар

Бѐарахой Муслим

Наьсарѐ хѐетта нах баха хайшача моттигерча тѐема доакъашхочун наьна цѐагѐа газ чуйиллар. Из хоам «Сердалога» бир шахьара администратѐра.

2021-ча шѐра денз, Россе дѐахьош ба мах бала ца безаш бахархошта газ чуоллаш бола болх. «Газ чуоллаш эшаш йола хѐамаш сага ше Талашьо.

Белгалде деза, цхьацѐа бахьанаш хѐларах вахар аттѐа даьккхача наха (льготаш ярашта) Тѐадало ача телилга. Газ чуоллаш дола гѐулакх боаггача боараме дѐадахьаро тѐема доакъашхочун вахар аттѐацхьа доаккхаргѐа», - йоах хоамо.

Тѐема доакъашхой дезалашца, вай мехка хьалхарча дийнахьа денз, гѐо лоаттаду, цар хьашташ теркалдеох хохачамбоацараш юстардоах. Хѐара дезал администратѐ дѐаяьзбаь ба, цар гѐулакх лѐдара дутаргѐац мехко.

Дакъхен гѳулакха латта чѳоагѳо йир вай мехкарча итт зѳамигача сага

Султиганакъсан Йоакъап

Сочерча РФ къаман гварде тѳема оагѳон моттиге, Дакъхен гѳулакха арабѳаннача къонабараша тѳема чѳоагѳо еш кхетаче дѳайихьар. Из хоам «Сердалога» бир миннацера.

«Къона тѳемхой дакъала бувцаш, къамаыл дир ККОО эпсарий оагѳон кулгалхочун гѳонча, полковник, гѳазкхий эскара инарал, Сочерча УВД юкъарча оагѳон доакъашхо волча Мусакаев Талгата, Гѳалгѳай къаман культуран гѳулакхех йолча центра хьалха латгача Малсаганакъсан

Аюпа. Иштта цига дакъа лоташ хилар тѳема оагѳон кулгалхой, администраци, гаргаранах», - йоах хоамо.

Эпсараша, хьаьшаша даъча къамаьлах, уж дог тийша ба, Россе тайп-тайпарча мѳингашкара гулбѳенна кагирхой, шоай декхараш дизза кхочашдеш, мохк лорабеш, росгвардеец яха цѳи лакха лотатгеш чакъбаргхиларах. Къонача бѳухочоа ха дезараш Юмадеш, курс чакъхьаькхай цар.

Кхетаче йистеяьлча, Сочерча Росгварде доакъашшоша жоп делар бѳухой гаргарчанаьха хаттарашта.

Наьсарера Іабе-Гув бола доазув тоадеш боахк болхлой

Бѳарахой Муслим

Вай къаман исторе доккха дакъа дѳалоацаш болча Іабе-Гувна доазув тоадеш боахк республике. Из соцам баьр ва Мехкада Келаматанакъсан

Махьмуд-Іаьла. «Сердалога» из хоам бир администрацера.

«Из моттиг тоае дагахьа, грантех латгача яхье кхелла проект хьаллаьцар шахьара да волча Йовлой Урусхана.

Іоакъа (плитка) Іоюлшаш, гонахьа керда карт отгаеш, гѳандаш догѳаргдола, нувхашта лаьрхІа яьшкеш отгаергѳола кѳийле нийсьеш боахк болхлой. Лакха, хоза лампаш егѳа; зизашца, гѳанашца баьццара ерзаяь, йовзар-

гѳоацаш куц тоадергѳа цу моттига», - йоах хоамо.

Теркалде деза, Гѳалгѳай Республика хьаххолларах бола хоам 1992-ча шера Іабе-Гув тѳа хьаххайкабаьлга.

Гѳибухен оагѳорахьарча Гѳалгѳай кхаленашка, цѳерцара хатараш даржара кхерам ба

Султиганакъсан Йоакъап

Цѳерцара хатараш даржара кхерам болаш, йѳовхал латтаргѳя Гѳибухен оагѳорахьарча кхалешка. Из хоам «Сердалога» бу цу гѳулакхак болча болхлоша.

«Кхайкарал ду бахархошка, боккъал а фѳийла хила хьунагѳа, аренашка салоІаш дагѳаш. Иштта Іимеца йѳовхал латгача хана, цѳераш еттар кхераме да», - йоах хоамо.

Йоагаш йола цѳилеторг, гѳаьле Іоухоссар геттара харцъаь да къаьстта иштта хаоттам болча хана. Бензин, кхьдола лотадалар кхерам бола доагор ара Іо ма увтѳаде. Шоашта тѳехьара нувхаш, хьеккха, дѳаьаха еза салаІа арабувлараша, гонахьара баьцаш лотаяр кхерам ба цар, маьлхе ядаш кхорзаелча. Хьунагѳа цѳи ялар - доккха хатар! Гѳанаш йоагярал совгѳа, дуккхача дѳийнатий вахар хоададу цо. Хьунагѳа цѳи яьнна шоашта хоаелча, укх номерах оарц дѳеза: 8 (800) 100-94-00, 8(8734) 72-11-50, иштта сѳиха оарц доаккха цаІ йола номер я 112.

Гѳалгѳайчен дешареи Іилмани Министерстве дѳийцар, Халкъа Гулламга мехка Кулгалхочо даь Кхайкарал

Гѳазданакъсан Ахьмад

Гѳалгѳайчен дешареи Іилмани Министерстве, цун кулгалхочо Цхьорой Ахьмад-Башира кулгал а деш, дѳахьош хиннача кхетаче дѳийцар мехка дешара министерствонна хьалхашка латгача декхарех, иштта мехка кулгалхочо Келаматанакъсан Махьмуд-Іаьлас Халкъа Гулламга Кхайкарал даь хиларах.

«Вайна дѳика гуш да хулаш латга дешара даькъ тѳара хувцамаш, дукхагѳа даькъе «Дешар», «Дегѳаахар» яха къаман проекташ кхочашь-

еш хилар. Мехка а республикан а кулгалхоша цу тѳехьа къахьегаш хиларах хьаеллаш латт керда ишколаш, берий бешамаш, берашта тѳехьара тѳа луча кхетама центраш. Федеральни центра, республикан кулгалхоша дукха низ а хьинар а дѳадахийтад вай берашта дѳикагѳа дола дешара хьалаш хьаххоллара», - аьлар Цхьорой Ахьмад-Башира.

Белгалду, Гѳалгѳайчен Кулгалхочо республикан парламентага даьча Кхайкарал тѳа дукхагѳа даькъе дѳийцар, вай кагирхой дѳийша баьнначул тѳехьагѳа балха отга йиш йолаш хургбола балха Іилма а хлама хьаде хар а цхьана до-

взаш хилийтарах. Каьхата тѳа иштта белгалду 2027 шерга кхочаш, ишколаш цхьан сме-

нах хилийтара а берий бешамаш цѳенхаштга тоаяра а дешаш.

«Сердало» яхача жайний зарбанчен болхлоша шоай унахцено техкар

Гаьгенаькъан Марина

ЛоархIамеча гIулакхе дакъа лоацаш хилар «Сердалора» болхло. XIара моттиге ше-ший аргIагIа дIахьош дола диспансеризаце дика гIулакх хьаллоацаш, шоай унахцено хьал малагIа боараме да хье-жар уж.

Техьарча шерашка ерригача Россее, иштта вай мехка а боаржабь дIахьош ба из болх. Къаьстта вай къаман юкье чIоагIа лоархIаме да хан-ханнахьа из беш хилар. ЦIий, синпха малагIа боараме ба, сатураци миштай, шекар, халестирин лакха я е лоха я хьожаш баьжкар лораш.

«БIарчча дийнахьа болхах боажкача наьха массаза аьттув балац поликлинике дIабаха, чакхбовла. «Унахцено» яхача къаман проектага гIолла, лораш чубола машин массайолча моттигашка дIаухаш, болхлой могошал токхаш хул. Цу гIулакхо доккха дика ду бахархошта, балха тIерабала низкъала дарашта хам баьваргвоаца новкъостал да из», - белгалдир «Сердалонна» кулгал деча Курскенаькъан Хадижата.

Интернете дIахьоча бувзамга гIолла, 2000 лорий хьехам беннаб вай мехка

Султигананькъан Йоакъап

Россе йоккхача дарбанчешца 2000 совгIа болх дIабихьаб вай республико, ер шу доладелча денз. Из хоам «Сердалога» бир мехка кабмино.

«Унахцено хьал тоада-рах йолча проектага гIолла «Телеунахцено хьехамаш» яхача оагIонца бувзам лоаттабу вай мехкарча 15 дарбанчено», - йоак хоамо.

Интернете гIолла моллагIа хIама хатта, тахка йиш хиларо, дикка пайда беш, аттачахьа боаккх вай мехкарча лорий болх. Лорашца дагавала гаьнарча шахьаре дIаваха ца везаш, иштта моллагIа хаттара жоп дала йиш хилар хам баьваргвоацаш да унахцено лораеча. Республице вагIашехь, довза йиш я хIанз, цу мугIарера моллагIа хIама.

«Сферума дикагIбараш» яхача дешара сессе дакъа лоацаш хилар ГIалгIайчен хьехархо

Газданаькъан Ахмад

«Машук» яхача дешара центре «Сферума дикагIбараш» яхача дешара сесси дIайихьар, Россее тайп-тайпарча моттигашкарча 120 хьехархо дакъа лоацаш. ГIалгIайчера цига яхар Базорканаькъан Хадижат, из я Илдарха-ГIалан №5 йолча ишколе ингалсий мотт хьехаш.

«Пхе дийнахьа сессе доакъашхой тоабашта бекъабенна, говзанч-классаш дIахьош, говзал лакха йолча хьехархой лекцешка ладувгIаш, шоаш медиалабораторен кхолламах кино доаккхаш, кхыча мехкашкара баьхкача балха новкъосташкара балха говзал хьаэцаш, болх беш хилар. Эксперташа дийцар

таьрахьашцара говзал юкьеяккхарах, цунга гIолла маха бола Iадаташ лорадарах, вахара бувзамашка гIолла ший доалахьардар хьакхолларах», - аьлар «Сердало» газетага ГIалгIайчен Илман, дешара Министерстве.

Базорканаькъан Хадижата, «Сферума дикагIбараш» яхача дешара сессе яхара, шийна никь баьккхар «Сферума Нах-2024» яхача, Россее дешара Министерствос хьаллоацаш дIахьош хиннача Ерригроссе таьрахий говзала олимпиаде котъаьнна хиларах.

Хоамий технологей даькьтIара болх дика бовзаш хиларах, ГIалгIайчен хьехархо дакъа лоацаш хилар. Цу программе дакъа лаца таро хилар цун.

Лорий институт яккхача 130 сага дипломаш хьайцар

Газданаькъан Ахмад

ГIалгIай паччахьалкхен университетете, лорий институт яккхача дипломаш хьаэцаш, цIай дар. 130 лорага хьежаш латткъаман вахарера лоархIаме гIулакхаш. Наха могошал дола гIо деш, цар хьал аттачахьа доаккхаш къахьега чIоагIо йир цар, дипломаш дIаэцаш.

«Боккхача новкъа баьнна, ординатура яккха езаш ба уж дIахо. Шоай лорий кхетам лакхбергба цар цу оагIонца. Мехкарча цихезача дарбанчешкара болх

бовза, дуккха кердадараш, шоай наькъ гIа эшараш Iомаде аьттув баргба цар ординатура йоаккхаш», - дийцар «Сердалога» университетете.

Клинически ординатура яхача оагIоно лорашта аьттув лу, Илман токхамаш де, цхьацца лазараш даржаргдоацаш керда болх вIашагIболла, иштта кхыдараш. Цу тайпарча Илман балхашка белгалбала, лакхаленашка кхача тарлу вай университетера арабаьннараш. Дипломаш хьайцачул тIехьагIа, дIахо Iомадечо дикка тоабергба цар балхацара кхетам.

«Дикача наьха клубо» цIий дIателарий болам вIашагIбеллар

Гаьгенаькъан Марина

ГIалгIайчен «Дикача наьха клубо» доакъашхоша цIий дIалучар болам дIахьоргба республикан цIий дIаийдеш йолча станце, яхаш, дийцар «Сердало» газетага из болх вIашагIбеллараша.

«Цу тайпара кхетаченаш дикача гIулакхий фонда новкъосталца Наьсаре шин бетта цкъа хул. «Хьа цIий хиларо цхьанне вахар кIалхардоаккхаргда» яхача дика довшаш дола дешаш керттара да тахан», - аьлар кепайоазонга хоам баьчо.

Цу балхах дувцаш, «Со-цIий дIалур» яхача проект лелаеча Ужахьанаькъан Айшас белгалдир, шоай кIалха яькийчо хиларал совгIа, кхы а цу юкье дакъа лацара кийчабараш тIакхеташ боагIаш

хилар.

«Бахархоша деш долча новкъостало гIадвуг. Нах

массаза а тIехьа ба дикача хIаманна, из цу балха дикача оагIорахьа наькъадоалаш

а да», - аьлар тхоца къамаьл даьчо.

ИнГГУ студенташта лекци йийшар цихезача российский социолога

Газданаькъан Ахмад

Деглаахара хьал дувцаш, лекцеш йийшар ПалгIай паччахьалкхен университетта студенташта М. Ломоносова цIерагIча МГУ профессора, «Ромир» яхача тохкама холдинга президента Милехин Андрея.

Из лекци хетаяь яр Россе а дунен тIа а нах деглаахара хьала.

«Милехин Андрея белгалдир; вай мехка хьалхашка латта декхар нах тIерабоалаш

латташ хилар юхатохар а уж дукхагIа хилийтар а да, аьнна. Цо иштта аьлар, мехка культуран, исторен хьал лораде дезаш хиларах, цу юкье дегIадар а долаш.

Илманхохо яхачох, Россе лаьрхIар вIашкадоагIаш дац дегIадара хьалаца дувзадена хиларга диллача, кхыча гаьнарча мехкашкарча паччахьалкхений хьалашца. Хургдолчунга хьежача, го йиш я юкьара истори, дин Iадаташ лорадар лоархIама долга. Цо вIашкаозаш хиннаб вай мохк бIашерашка денз, цаI долча

культуран дIоагIо санна», - аьлар «Сердало» газетата ПалгIай паччахьалкхен университетте.

Деглаахара хьал тоадар - Россе кулгалхой керттера декхар. Дезал хIарман кIийле я, из дика хиларах тийша да мехка хургдар. Из иштта хилийта гIерташ, Россе Iаьдало шийна могар а ду.

Вай мехка лоархIама декхараш кхоачашду; нана, бер хьаллацара; тоаеш латт вахара таронаш; бераш дара, уж кхеда-ра дола хьалаш вIашагIдохкаш да.

Сеченова цIерах йола МГМУ цIеча дипломаца яьккхар вай мехкахочо

Дизайнераш Юмалуча, дакъя лоацаш хилар вай кагирхой

Гаьгенаькъан Мартина

Графически дизайнах болча спикераша хьаллоацаш йолча кхетаче дакъя лаьцар мехкарча кагирхоша. Цу оагIонцара говзал Юмае ловраш вIашагIтехар, «Дикал.Ишкол» яхача боламга гIолла дIахьош хиннача кхетаче.

Из хоам «Сердалога» бир гIо деш лелараша. «Adobe

Photoshop, Illustrator яхача оагIонцара кIоргаленаш ййзар гIо деш леларашта, иштта логотипаш, сурташ, вахара проекташцара болх мишта кийчбе беза дайзар», - йоах хоамо.

Кагирхой политикахи туризмахи йолча министертвон болхло волча Цечой Исроапила белгалдечох; экологеча, вахарца дувзаденаш керте лоац «Дикал.Ишкол» яхача боламе дIахьоча дешаро.

Козой Мадина

ЦIеча аттестатаца Илдарха-ГIалий тIара гимнази яьккхача Ките-наькъан Алинас МГМУ чакхьяккхарах дола цIе диплом хьаййцар. Из хоам «Сердалога» бир МосквагIачен массазарча викалаша.

УнахцIенон оагIонцара таьрахий гIулакх Юмадеш хиннача Алинас, дешари болхи вIаший тардеш, хирургех, патоморфологех бола Илман ши болх язбир. Олимпиадашка коталонаш йоахаш, лакхача боараме ший кхетам гойташ, хьаений вай мехкахо.

«С1 боараме дIаелар вай мехкахочо IELTS экзамен», - белгалдир хоам баьраша.

«Вай дахаш да Россе» яхача яхье котбаьннараш совгIаташца белгалбаьхар

Газданаькъан Ахмад

ПалгIай паччахьалкхен университетта хоамий-тароний центре дIайихьар «Эрсий мотт - кьамашта юкьера бувзам» яха литературни сайре. Цига «Вай дахаш да Россе» яхача яхь чаккхе йир. Кхетаче дIахьош яр, ПалгIайчен миннаца викалаш юкье а болаш, иштта цига дакъя лоацаш хилар мехка кьаман-

культуран юкьарлонаш, йоазонхой, юкьара палата, тайп-тайпарча организацей викалаш.

Дукхача кьамех латтача Россе паччахьалкхен эрсий меттах дийцар кхетачене, цун ПалгIайче дахаш долча кьамий лерхIамах. Республикан цихезача поэташа Чаненаькъан Тамарас, Эсамарзанаькъан Iалаудина, Барахой Мадинас,

Дударанаькъан Маккас хьашашта довзийтар шоай кхолламаш. «Вай дахаш да Россе» яхача яхье, Россе эрсий меттах, исторех, культурах лаьт-тача дакъя тIа котбаьннарашта совгIаташ а делар», - аьлар «Сердало» газетата ПалгIайчен Миннаце.

«Вай дахаш да Россе» яха яхь дIахьош яр кхыча паччахьалкхен дезалашкарча берашца. Доакъашхоша гойтар, шоаш

бахача мехка эрсий мотт ховш хилар, истори, культура йовзаш хилар.

Яхьа кхелахоша массехк дакъя бийкъя хиннача балхам бир; Россе культура, истори довзар, эрсий мотт хар миштад хьожаш. Котбаьннарашта мах бола совгIаташ делар, цар дIахойодача хана эрсий мотт дикагIа Юмабергболаш, культура йовзаш уж хургболаш.

Кердача асфальтаца тоадеш латт мехкара наькъаш

Султиганаькъан Йоакъан

«Кхераме доаца дика наькъаш» яхача кьаман проектага гIолла, кердача куца тIа доладеш латт вай мехкара наькъаш. Из хоам «Сердалога» бир наькхий гIулакхех йолча министрствос.

Наьсарерча моттигашкара лоархIама наькъаш тоадир болхлоша, беркате-ча программага гIолла. Басарца такаш хьакха мара ца дезаш, кийча да уж тахан», - белгалдир министрствосе.

Октябрьски, Пайрбик-хьажий оалаш долча урамашта кIалхара тишбенна асфальт хьалбоаккхаш, кIийле тоаеш боакк. Белгалде деза, тIехьарча шерашка наькъаш тоадеш дIахьош латтача бокхача балхо вай мехка вахара-экономикан хьал дикка айделга.

дегӀадоагӀа дикка йоткъам беш хинна хӀамаш гойташ да. Вешта аьлча, гӀалгӀаша доаккхал деш, лорадеш, сий деш дола хӀамаш да баса-рашца хьахьекхараш. Эргаш ба суртий чулоацам, кеп, бечча стилашка гӀолла кхеллад цар шоашта гуш дар. Укхаза да хьабьхкача нахага дӀахьокха, дӀадувца, уж цецбаха йиш йола сурташ. Цьхьадола балхаш да алхха укх цӀайна хетадаь а тахан мара хьокха оттаданза а. ХӀанзалца цьхан сага дай-надац уж. Масала, царех да «Аланий паччахьа тӀехьара тӀом», «БӀаьшерений юкьерча заман чухьа даь гӀалгӀай тий», кхьдараш. МоллагӀа сурт вай хьаьце, цунца я суртанча уйлаш, Даьхенцара, халкьацара, культурацара безам. Из деррига бӀарагаго хьех оаха вай мехкара беррига нах. Ер гойтам тахан (7. 07. 2024) дӀаболабелла, бутт чакхбаллалца латтаргба. Укхаза хьаена я вай республикан культуран министр Лаьнанакъан Залина, иштта варга хьежаш да тхо мехкада Келаматанакъан Макшарипа Мухьмад-Ӏаьбла».

Гойтаме духхьал сурташ хинна Ӏацар, кьаьстта гойташ дар гӀалгӀай кхалсага хьалхарча заман барзкъа. Цох лаьца дийцар «Истинг» яхача кхоллама даькъа чубоагӀа кхалнаьха барзкъан говзанчаш болча Беканакъан Зинелеи Совтанакъан Аьсетеи. Зинела аьлар: «Тха гойтам «БӀаьшерий боадонгара» яхаш ба, хӀана аьлча шира замеи керда замеи ювзаш ба из. Укхазарча кочамашца тхо хьахьокха хьежад цу хьалхарча заман чухьа хинна куц, кеп. Тахан вай урамаш тӀа гуча барз-

къах тара дац оаха кхелла а хьалха вай хинна а барзкъа. ХӀанзарча вай кхалнаьха кочамаш дукхагӀа Ӏарбашкахьа эза я, вайчарех тара йоацаш. Тхона ловра белгалара вай барзкъа дийнде а из дезадалийта а, наха ховргдолаш шоай къаман культура йолга а из мишта я а. Из хьаллаца а дӀаьоржае а еза, наха юкье гойта еза, гаьнарча мехкаш-та бӀара а ца хьежаш. Нагахьа санна цу тайпара болх дӀахьош вай ца хуле, хӀанз долаш дар а доадергда вай. Укхаза гойтараш кхалнаьха 10 гирс ба. Кочамаш кийчъ-

яр, уж тийгар со я; хӀаьта, кийнаш-курхарсаш хьаьрса новкъост Совтанакъан Аьсет я. Укхаза духхьал курхарсаш хинна ца Ӏеш, таджа кӀалха техкаш йола кийнаш а я. Уж кийнаш Крупнова дийхкача сурташка а Цьхьоре кораярашка а хьежжа хьаья я».

Ювцача лоархӀамеча кхетаченга кийчлуш, ГӀалгӀай культуран Министерствос арахийцай лаьрххӀа йола буклет. Цун мужалта тӀа яздаь да, из ГӀалгӀай паччахьалкхен 100 шу дизарга кийчбаь ГӀалгӀай мехка суртанчий гойтам болга. Массехк даькъах латта буклет хьаеллаш, ГӀалгӀай Республикан культуран министра Лаьнанакъан Залинас даь йоазув да. Цу тӀа аьннад: «Хьамсара новкъостий!»

Кимарса бетта 7 ди гӀалгӀай халкьа вахаре деза ди да, Российски Федерациен чухьа долаш, цун паччахьалкхе оттарцей дегӀаьрцей дувзаденна хиларах, боккха лоархӀам ба цун.

1920 шера лайчилла бетта 17 дийнахьа хьакхайкаь хиннай Лоаман ССР, цул тӀехьагӀа цох хьаьий Лоаман АССР, из ВЦИКа декретах хьадаь хӀама хиннад. 1921 шера наджгоанцхой бетта 20-ча дийнахьа, цунна чуйодаш хиннай ГӀалгӀайче а. Из ехачул тӀехьагӀа, ВЦИКа декрета ларах 1924 шера Кимарса бетта 7 дийнахьа Лоаман АССР дӀаьккхай, хӀана аьлча РСФСРах дӀахетта хьаья хиннай ГӀалгӀай АО.

XX-ча бӀаьшере вай къам чакхдаьннад чоалханеча а халача а моттигех, ший кьаьстта мохк хьаьбе гӀерташ; дӀадахача бӀаьшерен 20-ча шераш-

ка цӀенхаштта хьалхара гӀа баьккха хиннаб ГӀалгӀайчен доазув кьоастадеш, дӀахо 90-ча шерашка кхьаьчад из, 1992 шера ГӀалгӀай Республика хьаеш, паччахьалкхе юха меттаоттаяь.

Тахан ГӀалгӀай Республика – Российски Федерацие дика дегӀаьоагӀаш йола моттиг, ший хургдола вахар майрра хьалдеш йоалл из.

Укх шера ГӀалгӀай Республика ший исторически таьрахь дезду – гӀалгӀай паччахьалкхен 100 шу дизар. Из бӀарчча зама я, цу юкьа

натюрморташ.

Гойтам хьабелла гаргагӀертача, екаш я гулбеннарашта хоза хеташ йола чӀоандаргий оазаш. Кхетаче баьхкаб Хамхой Ахьмада цӀерагӀа ГӀалгӀай паччахьалкхен филармоне артисташ. Дукха ца говш, гойтам болча чувоагӀа вай мехкада Келаматанакъан Мухьмад-Ӏаьбла, гӀалгӀай гӀорбаьнна бола эпсараш. Царца вар ГӀалгӀай Республикан тӀема комиссар Гадаборшанакъан Зоврбик, Россе Турпал Хьоашаланакъан Султан,

гӀалгӀай къам дегӀаухаш а толамаш доахаш а хьаденад Россеца.

Ер доккха цӀай долаш, вайна массанена машар, могашал, кхоачалуш доаца вахара хьинар, массадолча дикача гӀулакхашца аьттув, вахар дика дӀадодаш а толамаш хилар а лов!»

Ше буклета тӀа даьча йоазонца, суртанчий фусама директора декхараш кхоачашдеш йолча ТӀумхой Заремас бовзийтаб буклета чулоацам. Гойтаме мел дола сурташ юкьедаха буклет латт кхьаь даькъах. Хьалхара даькъа да, «ДӀадахар гаьна дац» яхаш. Цунна юкьеяхай вай даьй баьха лоаме, гӀалаш, кхьийола исторически моттигаш. «Нахи замеи» яхача даькъа юкье ба къаман цӀихеза бола нах, укхаза го йиш я Овшанакъан Руслана, Базорканакъан Идриса, Заьзганакъан Идриса, ДжабагӀанакъан Висангире, кхьичар сурташ. Юххера, кхоалагӀа даькъа да, «Хьамсарча лаьттан хозал» яхаш. Укхаза го йиш я вай мехкарча Ӏалама, говрий сурташ,

кхьибараш. Гулбеннарашка ше къамаьл деш, мехка Кулгалхочо аьлар: «Шо дерригаш гуш дика хет. Вай паччахьалкхе хьахинна 100 шу дизара цӀай дезду тахан. Ер галерея вай йолаш дика да, массайолча шахьарашка хулаш яц укх тайпара галерея. Укхаза шоай говзал гойта йиш йолаш ба начӀал дола нах. Аз сий ду вай суртанчий. Тахан царна юкье эггара дикагӀбарий балхашка хьожаргда вай. Халкьо лакхара мах баь кхолламаш да уж».

ДӀахо эпсарашца а культуран министраца а цьхана, массадолча сурташка хьожаш, цьхаьцадарий маӀан доашхийташ чакхьаьлар Мехкада.

Дукха сурташ даьхар, догбезам биар, нах байзар гойтаме даькъа лоацаш хиннарашта. Кхетаче баьхкабар республикан тайп-тайпарча кхаленашкара нах: паччахьалкхен болхлой, йоазонхой, культуран болхлой, суртанчаш, кхьибараш.

Хоза цӀай а хоза кхетаче а хилар цох.

Байташ ешаш, яхь д'айихьар дешархошта юкье

Газданаькъан Ахьмад

Эбарга-Юртарча Комарова ц'ерах йолча лагере, байташ ешаш, яхь д'айихьар. Даьхенах, наьнах, вай мехкарча хозача Галамах лаяца байташ ешаш дар бераш, геттара чам чубенна.

«Хоза д'аяхар яхь. Литературацара безам, шоай нач'ал хьаьоххаш; цу гулакхо г'аддига дар бераш, х'аьта кхелахоша хержар дикаг'бараш», - дийцар «Сердалога» дешареи Илмани гулакхех йолча министерстве.

Иштта йола яхь берашта юкье д'акхьар ч'оаг'а лоарх'аме да, х'ана аьлча цо ч'оаг'бу берий литературарацара, вай йоазонхошцара безам, дешархошта довз керда йоазош, наьнацара, Даьхенцара безам, къаман йоазонхоша байташка г'олла из мишта бувц довз царна.

Самокаташ хехкараш нах лелачара гаьнабоах

Султиганаькъан Йоакъап

Шаьаре нийслуча бокьо йоацарех дийцар; Г'аьдала болхлой, хьакимаш юкье болаш, Магасерча мэре д'айихьача кхетаче. Из хоам «Сердалога» бир мэре болхлоша.

«МВД къаьхьегамхоша соцам баь, д'айихьача кхетаче белгалдир, шаьарерча кхач-кхачьача моттигашка цхьацца х'ама йохка йоувттара гулакх, нах гулбеннача бокьо йоацараш, кхерамзленца дувзаденнараш леладар хоададе дезилга», - йоах хоамо.

Кадыровг'ар ц'ерах йолча алле, г'ала яг'ача доазон т'а Г'аьдала бокьо луш доаца гулакхаш доаржадар геттара харца-хьа долга хьоахадир. Бахархошта новкьарле еш, хьат'аихача хьаьшаша воча оаг'орахьа зувргдолаш х'ама да из. Берашта лаьрх'ача доазон т'ара кхераме лоарх'аш йола х'амаш д'аяха езаш ворх'и моттиг я шаьаре.

Иштта теркалдир, шаьаре самокаташ хехкаш лелараша наькьашкара бокьонаш теркал ца елга, из баьхан долаш доккха хатар хила йиш йолга. Самокаташта лаьрх'а моттиг нах болчара гаьна, юстара хилийта аьнна соцам бир, цул совг'а, сов масса уж хехкарг'йоацаш а болх д'абахьа лаьрх'ар.

Г'алг'айчен ИЗО музейс гойтам кийчбаьб, г'алг'ай паччахьалкхен ц'ай дездеш

Газданаькъан Ахьмад

Г'алг'айчен исбахьален Паччахьалкхен музейс лаьрх'а хьабийлар; «Суртанчаш, говзанчаш - г'алг'ай паччахьалкхен 100 шу дузаш» яха гойтам. Цу гойтамо в'ашаг'техар итташ суртанчаш, говзанчий балхаш, цар хьагойт искусствон тайп-тайпара оаг'онаш: сурташ, графика, скульптура, кулгаговзал.

«Хьокха оттабаьча балха юкьедоаг'аш да 65 нач'ал долча суртачий, кулгаговзала, кхьдола балхаш. Х'ара балха даькь т'а го йиш я халкьа нач'ал, культура, ладаташ, цо белгалйоаккх искусствон исторе лоарх'аме моттиг. Тахан вай таро я хозален дунен чу дала, нач'ала, т'ехьален дуне б'аргаго, цо вайна хьалхашка

хьаелл тамашийна оаг'онаш. Укхаза хьавеначоа го йиш я, ший тайпара дог г'оздоаккхаш йола парг'ато, дега салолам, дунен хозал», - аьлар, ше маршал хоатташ дола къамаьл дадоладеш, Г'алг'айчен культуран министра Лаьнанаькъан Залинас.

Гойтам хьабеллача баьхка хилар культуран, искусствон викалаш, мехка Г'аьдала болхлой, юкьара болх лелабераш. Музея кулгаг'охочо Т'умхой Любас белгалдир, Г'алг'айчен мах бола истори а культура а хилар, х'аьта искусство а я, лоарх'аме дакьа д'алоацаш, культуран т'ехьале лораяра, из дег'айоалаяра.

Г'алг'айчен Кулгаг'охочун Администраце, Паччахьалкхен кулгаг'охочо Оздой Джембулата белгалдир, гойтаме оттабаь х'ара болх ший тайпара тама-

шийна хилар, цо г'алг'ай къаман истори, культура хьагойташ хилар.

«Суртанчаш, говзанчаш - г'алг'ай паччахьалкхен 100 шу дузаш» яха гойтам д'ахьорг'атов бетта 9-ча денга кхаччал-

ца. Цу ханага кхаччалца республикан хьаьший, бахархой таро хургья г'алг'ай къаман таронаш йовза. Кагирхой Пушкински картага г'олла цига баха йиш йолаш ба.

Несах, маьр-наьнах йола сакьердаме спектакль гойтаргья республике

Султиганаькъан Йоакъап

«Хьамсара нус» яхача комедег'а хьажа бех бахархой. Из хоам «Сердалога» бир республикан кабинера.

«Къаман беламе комеди гойтаргья г'алг'ай паччахьалкхен кагирхой театра акт'ераша. Укх бетта 20-ча дийнахьа нийсса пхи сахьат даьлча, Наьсарерча культуран ц'аг'а хургья спектакль. Пушкина картага г'олла цига дакьа лаца йиш я бахархой», - йоах хоамо.

Къаман акт'ерий болх лоарх'арашта гург'да несийна, маьр-нанна юкьера беламе гулакхаш.

Къаман библиотеке кхаъчад «Вахара бѡаъсти» яха Коазой Тимура роман

Газданаъкъан Ахьмад

Начѡл долча поѡта, прозаика Коазой Тимура Янданаъкъан Жамалдий цѡерагѡча Къаман библиотеканна дика совгѡт даъд. Керттерча библиотеканна ший керда «Вахара бѡаъсти» яха кхоллам белар цо, из книжка арадаъннад карарча шѡра.

Къаман йоазонхочо керда исбахъален книжка араѡецар, гѡлгѡлай литературанна лоархѡам болаш да, из дѡгадара, мах болаш хилийтара новкъа.

«Коазой Тимура дувѡар вай

ханарча Гѡлгѡлайчен вахаре нийслуш да. Цун керттера турпалхо Элла, университета студентка, начѡл дола суртанча я.

Ший тайпара хоза, дунен бала боаѡаш, дѡдолалу цу йийи вахар, бакъда кастлуш «ѡаъра морхаш» гѡйоагѡа цунна. Цигара дѡдолалу хувѡамаш...

Хетаргахъа, дешархой безам гѡлгѡргѡа цу романа, из деша йиш я тха дешара зале», - аълар «Сердало» газѡтага Гѡлгѡлайчен къаман библиотеке.

Из кхоллам байзача, библиотека болхлоша Коазой Тиму-

ра ловѡа боаккх, цо дѡахо а кхоллам безараш совбувлаш керда романаш араѡецар, цун хилар ловш.

Министр балкхарой мехкарча фестивале дакъа лоаѡаш хилар

Гаъгенаъкъан Мартина

«Этнофест - 2024», «Сигале-5642» яхача Балкхарой мехка дѡайихъача фестивале дакъа лоаѡаш хилар вай мехкарча кагирхой политикахи туризмахи йолча министерствон кулгалхо. Из хоам «Сердалога» бир цу моттигѡра.

«Ший беррига дезал ийѡа, вахар цига Малсаганъкъан Адам. Цъаѡаца кердадараш дѡа-хъа эѡаш, къаман ѡадатех, оамалех дувѡаш, хоза ха дѡайихъар цар. Кхоллама гойтамашка, иштта кхыдолча балхашка хъѡеш; къамашта юкъѡера бувзам чѡагѡбир цар», - йоах хоамо.

Лоалахошкара хъаѡа мѡгаргѡла накъадаргѡараш дѡйзар вай мехкарча хъакима. Цо белгалдаънох, фестивалага гѡлла къаман культура, туризм йоарѡае йиш я.

«Тахан вай теркалду, иштта йолча кхѡетачѡнаша къамашта юкъѡера моттиг чѡагѡѡелга, культуран гѡулакх тоаделга. Кагирхой политикахи туризмахи йолча министерствон кулгалхочо къахъѡгаргѡа, гѡлгѡлай мехка хургѡола фестиваль боагѡѡаѡа боараме чакхъаргѡолаш.

«Шолже» яха халхара ансамбль керда кхо болх кийчбеш я

Султиганаъкъан Йоакъап

«Шолже» яха дика тоаба касткаста ший болх кердаѡа халхарашѡа тоабеш я, яхаш, дийцар «Сердало» газѡтага ша-

хъара администраѡе.

«Шолже» ансамбла кхоллама никъ - из цъаѡаца кердадараш лохаш ба цахаддаш. Шоаш сцена гѡа деш дар юкъах а ца

дутах, ансамбль даим кердадараш лохаш я, чулоаѡам дѡгабоалабеш, тайп-тайпарча дакъъ гѡа хувѡамаш юкъѡѡахаш», - аълар хоамо.

Карарча хана, къона, начѡл

дола къахъѡегамхой керда толам баккха лаърхѡа ба, цар гѡдбугаргѡа шоай хъаѡархой, йицлургѡоаца хоза ха цар дага-хъа юташ.

«Росси» яхача кхѡетаче белгалбаълар вай мехкара викалаш

Коазой Мадина

Москве ВДНХ дѡахъош хиннаѡа «Росси» яхача гойтама-кхѡетачен болх чакхбаълар. Боккхача мехкара, кхыѡа пачча-хъалкхѡнашкара 18 млн совгѡа адам гѡлаѡаттар цига. Из хоам бир Москверча гѡлгѡлайчен массазарча викалаша.

«Лакхача боараме болх дѡбахъарах, къамашта юкъѡера гойтам-кхѡетаче дѡахъош доккха дакъа лаѡарах, баркал олаш, белгалбир вай къаман викалаш гойтама кулгал деш хиннараша», - йоах хоамо.

«Иразѡ моаѡолг ле» яха болам ба мехка дѡахъош

Гаъгенаъкъан Мартина

Дикка барѡаш латт вай мехка «Иразѡ моаѡолг ле» яха ерригѡаца Россе болам. «Даъхен Лорбой» яхача ганза филиала вай мехкарча болхлоша, тѡема операѡен доакъашхоѡа цъаѡна, дакъѡалабийцар мехкахой безама, дезала Дѡнца. Из хоам «Сердалога» бир цу гѡулакха хъалхалаттараша.

«Цѡай дѡадихъар Магѡсе. Тѡема операѡен доакъашхоша, вахара хъашташ кхоачашѡѡѡа иразѡе, могаш,

беркатаѡа баха дакъѡала бувѡаш, моаѡолгаш дийкъар бахархошта. Къаѡстга терко е хъѡѡар вай боккхийбарашта. Дѡзала юкъѡе барт, безам, цъаѡагѡ хургѡолаш, лораде дезараш хъалхадѡахаш, шоай вахарѡера масалаш кхийлар цар», - дийцар тхога.

«Дѡзал - эггара хъамсарагѡа, бочагѡа бола оагѡув ба хѡара сага вахаре. Могаш, маърша болаш; дикка хѡаман тѡехъа аъттув болаш, бахалба вай мехкахой», - аълар филиала кулгал дѡча Оздой Муслима.

12 КЪОНАХИЙ

ЕГЭ дĳаялара
болх тоабеш
ба дĳахо а

Султиганаъкъан Йоакъап

Республикан Іаьдало, цунна чудаогĳача боахамаша ЕГЭ дĳаялара болх тоабеш, из къаьга а нийса а хилийта дагахъа, цун доакъашхошта лерттĳа хъалаш хилийтара, яхаш, дийцар «Сердало» газетата Галгĳай Республикан кулгалхочун зарбан болх леабараша.

Вай республике керттера ЕГЭ дĳаялара ха чакхъялар. 2024 шера экзаменаш дĳалуш дакъа лоацаш хилар 3 127 саг, цу юкъе бар карарча шера дийша баьнарараш, иштта дĳадахача шера дийшараш, ОВЗ доакъашхой.

Гадвугаш да карарча шера 90 совĳа балл баьхарараш вай дукха хилар, уж ба тайп-тайпарча Іилмаех, цу юкъе да истори, ингалсий мотт, обществознани, литературара.

Белгалваккха лов ши дешархо, дукхагĳа баллаш даьха хиларца - 100 исторех!» - аьлар мехка кулгалхочо Келаматанаъкъан Махьмуд-Іаьлас, ше Галгĳайчен дешархох дувцаш.

Цо иштта дийцар, керттера дешара экзамен дĳалуш, юкъе нийсеннача кхоачамбоацарех. Цъайолча ханашка нийслу де йиш йоацар деш, эггара тамашийна да хъатĳаяздеш вагĳаш хилча. Уж нах бехктокхаме а эзаб, уж мо йола моттигаш хургйоацаш хъажа а веза.

Галгĳайчен Кулгалхочо ловца баькхар дийша баьнарараша; хержача профессе дика говзанчаш хилда шо, аьнна.

Базорканаъкъан И. цĳерагĳа театр. Аьттехъа йисте вагĳар – Колой Султана Хъамзат

Къонахий цар гĳулакхех бовз

Театра гĳонча хиннача сагах

Іарчакханаъкъан Сали

Вай республика хъаяь дукха ха цахилар теркалдича, культуран дегĳаахар дикка хоалуш а алсама а да. Ше-ше хъахинна хĳамаш дац вай къаман филармони, дий театр, халхара паччахьалкхен ансамбль, хĳара юрта хĳана дац аьнна культуран ценош, библиотекар, кхъйола моттигаш хилар. Уйла йича, кхетаде хала дац мишта а хъан хъинарца а хъахинна хĳамаш да уж. Царех хĳара гĳулакха гĳехъа латт, кĳаьд ца луш, шоаш кхо ца беш, цкъаза шоашта зе а деш, хъабаькха нах. Царех дуккхачар цĳераш, ца йовзаш, къайлагĳа латта юс. Цу тайпарча нахах саг хиннав Базорканаъкъан Идриса цĳерагĳа драматически театра директора боахама дешашца вувзавенна хинна заместитель Колой Султана Хъамзат. Театро овттаяьча спектаклашка вайна гора тамашийна, турпала оамалга а леладеча гĳулакхага а хъежжа царех хĳаранена гĳадувха барзкъа. Ловзадеча хĳаманга хъежжа хулар сцена кечъяр, сердал хъаялар, спектакла юкъе лелаш йола хĳамаш. Уж шеддар Іалашдеча эггара доккхагĳа дакъа лоацаш хинна саг вар Султана Хъамзат. Цун балхара язъяьча характеристикага хъежача, кхетаде хала дац, из къаьбегамца цĳоагĳвенна саг хиннилга. Еш вай из: «Колой Султана Хъамзат Базорканаъкъан И. цĳерагĳа паччахьалкхен драматически театре балха вола 28 шу даьнна. Цу юкъа театро оттаяь итгаш спектаклаш, царна эша барзкъа а сцена кийчъеш дола гĳирсаш а Іалашдъар из вар.

Театра хъалхашкарча бехктокхаме боарм лакха бар цун,

хĳана аьлча искусствон элгача чу кĳезига хĳама хилац. 1993 шера денз, театра директора боахама гĳулакхех вола заместитель волаш, цо хъинаре дакъа лоацар Базорканаъкъан И. цĳерагĳа Галгĳай паччахьалкхен театр цĳоагĳденна дĳаоттача балха юкъе.

Эггара халагĳа долча шерашка, Колой Хъ. С. къонахчал баьхан долаш, Галгĳай къаман театран мел дола хĳама, ший доалахъарча машинаца, Шолжа-Гĳалий гĳара арадаьккха, Галгĳайче хъалдера цо.

Спектакль технически а гĳирсий а оагĳонгахъара кийчъяра йоккха говзал йолаш вола Султана Хъамзат, кхыметтел цу гĳулакха эша зĳамига хĳама а цĳоагĳа лолаш, из оттаяьча режиссера бĳаргашка раьза хилар бĳаргаголца, сатувш вац. Из каст-каста олаш ва; ше даим дешаш, хĳама Іомадеш ва, аьле.

Эхъ-эдел долча, болх бовзаш волча доалахочо, цо дика кхоачашду моллагĳа чоалхане декхараш.

Султана Хъамзата оамалца да хъадеча хĳаманна цĳенхашта гĳаверзар, ший балха тешаме хилар, моллагĳа гĳулакха кийча хилар, цох шийна пайда бе а ца гĳерташ. Из лоархĳаш а цун сий деш а ба театре къаьбегаш бола нах».

Лоацта дувцаргда вай цун вахара наькъах. Хъамзата да Колой Султан а нана Балай Паьтĳамат а, нагахъа мара хулаш хĳама дац из вай къаман юкъе, цъан 1921-ча шера даь хиннад шаккхе. Цар дезал кхоллабена хиннаб 1938-ча шера. Юхъанца Пригородни кхалерча Онгашта баьхе, Шолжерча Чамалха яхача юрта баха боагĳа уж. Цу хана ши дезалхо хиннав цар. Бакъда кердача моттиге вахара ираз бокъонца довза битац уж а кхъйбола гĳалгĳай а. Вайна ховш ма хиллара, уж шоай моттигаш-

кара арабоах 1944 шера. Казахстане яьккхача ханах беа мах лу цар, цига дĳадолл цар шоай 4 бер. Олаш ма хиллара, шийна гĳехъа дика доацаш, во дагĳац. Кхойтта шера из бала эзачул гĳехъагĳа, шоаш арабаьхача юрта, шоай хъамсарча цĳагĳа юаххоач уж. Дас, гĳехъа ца тетгаш, керда ца ду Чамалха. Дукха ха ялале малхавоал Хъамзат. Из ваь хиннав 1957 шера лайчила бетта 14-ча дийнахъа. Кхален керттерча моттига гаьно уллача юрта дукха ха йоаккхаш, бахац цар дезал, кĳаьнка пхи шу даьннача хана, 1962 шера, Іеш йола моттиг хийца а хийце, Сипсой-Гĳалий гĳа баха Іочубоагĳа уж. Цу хана денз, уж баьхар Шериповгĳар цĳерагĳа болча урам гĳа.

1965-ча шера духъашха ишколе деша вода из. Цу ханара ишколаш дагаийхача, таханаръярарш царца нийсийча, лаьтгани сигалени юкъе миссел йоккха юкъ йоаллар царна юкъе. Хъехархой-м, харц ца лийча, таханарчарел гĳехъабусаш бацар, хъаькъалаш долаш, шоай болх кĳоаргга бовзаш, нах бар уж. Цига денз дĳа мел ийккхар, цĳоагĳа эргаш дар. Микрокалькулятор, компьютер, интерактивни улг, актови зал яха а кхъйдола а хĳамаш хургда аьлча саг тешаргвацар, фаьлгаш гĳара, хила йиш йоацаш дола хĳамаш хетаргдар царех. Калькулятор метта парта гĳа ядаш чоташ хулар, таьрахъаш цар бурилгаш хъа а етгаш лоархĳар, компьютера меттел телевизор хулар, из а нагахъа йолча ишколе мара гургъяцар; интерактивни улга меттел, диаскоп хулар, кĳада хъал а элле, цу гĳа диафильмаш дĳагĳаькхаш, цар а оаз хилацар, фу дувц ха безам бале, йоазув Іодеша дезар. Ишколашка цĳераш мишта йоагайора, бераш футболлах мичахъа ловзар дувца безам бац.

Юхъанцарча ишколе 4

класс яьккхе, №1 йолча Сипсой-Гĳалий гĳарча юкъара дешар деша ишколе кхоач из. Ховш ма хиллара, 5-гĳа а дĳахо дĳайолха а классаш йоккхагĳа йолча классех лоархĳа, цига хĳара Іилма хъехаш къаьст-къаьста хъехархо хул. Цунга хъежжа дешара программа дуккха чоалханегĳа хул. Хĳанз кхетаде дезар ишколера вахар ший никъ, дĳадехараш долаш болга. Ханнахъа гĳатта везар, урокарш Іомаь хила езар, сабар долаш, ишколера бокъонаш лораеш, оамалца хила везар. Хъамзата хъабена никъ дикка зийча, из къаьбегара гĳера волаш, хъехархой сий деш, дешарца толамаш даха гĳерташ хилча санна хеталу сона. Саг, зĳамига волча хана денз, белгала хул ше деча дикача гĳулакхашца е зуламашца. Хъамзат иман долаш хиннача сага куц-кеп долаш хиннав. Хĳара бера ишкол яьккхача хоржа никъ ше-ший хул. Цъаьчар уйла ю хъаким хила, вокхох лор хул, кхоалагĳаьчох – хъехархо. Ишкол яьккха волаш, гетгара лакхарча даржага кховда ловш хиннавац зĳамига саг. Шийна булургбола, дего къоабалбу болх харжа лоархĳа цо. Из деша вода ше вахача Сипсой-Гĳалий гĳарча автошколан водителий курсашка. Техникаца, нийсагĳа аьлча, машинашца чам болаш хинначох тара ва вай мехкахо. Из дешар цунна цĳоагĳа накъа а доал, дĳахо ше дунен гĳа мел яьккхача хана.

Хъатĳаькхоачаш латтар 1976 шу. Дĳадала дезар Даьхен хъалхара гĳема декхар. Эскаре вахача, Хъамзат нийслу ГДР чуйоагĳаца Магденбург яхача шахъар гĳа. Цу заман чухъа советски эскар латтар тайп-тайпарча доттагĳала бувзамаш леладеча мехкашка. Царех цъа мохк бар Германи. Эскаре гĳулакх даь цĳавеначул гĳехъагĳа, дезал болабе кийча ва аьнна хетача хана, саг йо-

алаю цо. Из лоархлеме моттиг цун вахаре нийсьелар 1979-ча шера. Цун фусам-нана яр Цхьорой Паьтламат. Цо даь ши воли ши йоли да цун. Уж боккха хиннаб. Мухьмад гишлонхо волаш къахьегаш ва вай мехка. Шоллаг'вола Азамат ГАИ урхаллен болхло ва. Йиингаш лакхара дешар дийша, шаккхе хьехархой ба. Хьамзата оамалца хинначо тар я: «Дешар цлаккха тлехьа дац», - яхача кицо хьаахья белгало. Цунна тешал деш, цхьацца моттигаш хиннай цун вахаре. Масала, саг йоала-яьчул тлехьаг'ла Барнаул яхача шахьаре гишлонхой техникуме деша вода из. Цул тлехьаг'ла, из къахьегаш хиннав автоколлонне водителъ волаш. Йоаг'лаш яйча унзара а йоккха а хеташ, машин я «КамАЗ» яхар, цунна доал дулар тамаш йолаш. Цкъаза юххе г'олла тлехьийккхача, уллув латта саг оагаву цо хьатехача миho. Цу тамаш т'ла къахьегаш хиннав вай мехкахо, ше вахача Шолжа кхале. Сага эггара дикаг'ла йолча оамалех ца! я аьнна хет сона, да-нана дийна мел долча хана уж лархлар, царца вахар. Из дика оамал а ший дег'лах йоаллаш хиннав Колой Хьамзат.

Цкъа юкъ яр республике истий кхувлара дош дувцаш, массехк саг йоалай хиларах г'лалат ца лоарх'лаш. Вахаре тайп-тайпара моттигаш нийслу шозлаг'ла саг йоалае езаш. Масала, цаг'лара фусам-нана могаш йоацаш хул, иштта моттиг хилча, дезалга а маьрага а хьажа низкъала хул цунна. Дала ма дахьалда, ц'ен-нана йоацаш виса тарлу. Деррига д'ладьлча, вай кхалнах дукхаг'ла ба ма'ача нахал, цудухьа х'лара кхалсаг маьре яха кхелла я. Из дош геттара айдаьдар вай мехка, цу тайпара закон т'лаэцарга а кхьаьчадар. Дукха дика къонахий хиннаб шозза саг йоалай. Царех ца! хиннав Хьамзат а. 1999 шера шозлаг'ла саг йоалаю цо. Цун фусам-нана хилар Янданьбан Лизайх. Из ше, карарча хана, Г'алг'лай паччахьалкхен университет болх беш я, цун а да ши йоли воли. Йоккхаг'ла йола Аьсет хьайбай лора дешар дийша я, з'ламаг'бараша вайцигара университет хержай.

90-г'ла шераш долалуш, вайна дика дагадоаг'ла, малаг'ла халача хьале эттабар Г'алг'лай мохк. Еха латташ яр хьалха хинна Нохч-Г'алг'лай Республика, х'иращахьа т'лом хинна, вахарах беха лелар дукха нах. Иаьдал оттанза а ч'оаг'даланза а дар

вайцига. Цу хана театр, культура, литература дагадоаг'лача бацар хьакимаш а муглареран а. Наха г'ло дар, баха фусамаш а болх а балар дар кертердар. Бакьда дицде йиш йоацаш а х'ламаш дар. Къаманна кхоана эшаргдар, долаш дар лораде дезаш дар г'улакх. Хьалха Х. Нурадилова ц'ераг'ла хинна театр декъаденна дикка ха яр нохчий г'алг'лай тоабашта. Вай къаман доалахьа мел хинна х'лама Шолжа-Г'алий т'лара хьалъарадаккха дезаш эттаяр ха. Ца даьккхача, уж шеддар довр'гдолаш а дар. Из де атта дацар. Театра акт'ерашта шоашта караг'дларгдолаш дацар из, дуккха г'ирс т'лаботта, Наьсаре хьалба машинаш езар. Хьахулаш латтача Базорканьбан Идриса ц'ераг'ла театра из г'лоновкъостал де раьза хул къаман денал а яхь а йола Колой Хьамзат. Шоаш болх д'лаболабича, театра кулгалхоша лоарх'л, эггара халаг'ла хана шоашта накъаванна саг балха хьаэца. Цу ханале Хьамзата хьахайтадар боахам лелабе, цунна доалде, эшар т'лада могоаргдолаш ше хилар. Иштта саг везар театра доалахье лелае а. Цудухьа, дукха ца говш, театра директора боахама даькьерча заместителя дарже оттаву из. Цу балхах из мишта лоарх'лавоара, шоашта мишта накъавоалар дийцар сона Базорканьбан Идриса ц'ераг'ла театра директора Чахкенаньбан Иаддал Керман Иийсас: «Колой Хьамзата цхьана болх беш, ткъаь шийтга шу совг'ла ха яйккхар оаха. Республика кхоллача эггара халаг'ла деношка, цо доккха г'лоновкъостал дир тхона. Шолжа-Г'алий т'лара тхоай мел йола х'лама ц'ая ахча доацаш, дисадар тхо цу хана. Тлехьарча ах шера хьат'ладоаг'лаш, хьалуш дацар кхьметтел алапи. Цу хана университет болх хиннача аз ах шера а шера а алапи эцацар. Цу заман чухьа сона вовзийтар Хьамзат, цунгара г'ло дехар духьа. Иштта, киса шай доацаш дисача хана, театра артисташа дехарах, царна оарцаг'вера из саг. Цига мел хинна тха партал Наьсаре хьалъера, цхьа кепиг д'ла ца эцаш. Из кхеташ вар театр малаг'ла хьале да. Из саг а цун г'улакхаш а зийча, цох дика боахамхо хургва аьнна хеташ, 32 шу хьалха тхоаш долча балха вийхар оаха из. Директора боахамца дувзаденна дешаех вола заместитель волаш, оаха санна дукха халонаш ловш, театр ч'оаг'лденна когаш т'ла от-

талца а цул тлехьаг'ла а тхоца хилар из. Къонахчал долаш бола нах эшаш ха яр эттар. Из вар къонах-саг. Тхоайла довзаш, юкъе тешам болаш, в'аший дезаш чакхдаьлар тхо. Х'лама хьакхоллача, хьадеча цхьана дар тхо. Алхха спектаклаш увт'аяь ца йеш, кхы а дукха декхараш латтар тхона хьалхашка. Акт'ерашта баха моттигаш яцар, уж лаха, кхолла езаш яр. Хьамзата цхьана царна пх'иь коттедж йир оаха, квартираш яьхар. Цхьана д'лаваьрх'лача, уж 11 яр. Наьсарен кхален кулгалхочо Шадажананьбан Бахьаудина, отташ латтача театранна ц'енош де, 20 лаьтга делар. Цу наха баркал ала дезаш да, «105 массив» оалача моттиге боахамаш Юдахка тхона г'ло дарах. Цига мел даьча балхашта дукхаг'ла кулгал деш хиннар Хьамзат вар. Коттеджаш хьалъеча дакъа лаьцар акт'ераша шоаш а. Хьехам бала ховш, нийсадар оалаш саг вар из, бу-салба дин а цун Иадаташ а дика довзар цунна. Къаман гаьнара хьадоаг'ла эздел довзаш, цу лоастамаг'ла в'аьхий саг вар ала йиш йолаш вар. Цунца нийсденна х'лама х'анз са керта чу дужаш, аз кхетадеш дац. Кхоана хьаьший боаг'лаш, на'ларгара г'лашлой никъ тоабе араваьннача, машин т'лакхийтта, ший коаналарга кхелхар из.»

Цун тайпан а волаш, из дика вовзаш волча бокъонаш лораеца наьха мугларашка дуккхача шерашка къахьегаш хиннача Колой Макшарипа яздаьд цох: «Массахана ший вахар нийса д'лахьош саг вар из. Из чувоаг'лаш вар вай республикан тайпай совета. Эггара цунна гоамаг'ла хиннача х'ламаех дар, ше деча г'улакха т'ла кхоачамбоацараш дувлийтар, дог доацаш из кхоачашдеш хилар, сагах йоаллаш звонзал, х'илла ювдар. Ший оамал эсалча х'ламанца гойташ вацар из, иштта хилар д'ладехар дезалгара, гаргарча нахагара, новкъосташкара. Г'алг'лай Иадатех доаккхал деш а уж леладеш-лоарх'лаш а вар, камоаршал гойташ т'лаэцар ший фусаме чувена саг, массаза оаг'лув хьаллаца кийча вар, г'ло эшаш висачун. Хьамзат вар визза г'алг'ла, иштта виса а висав ший къаманца.»

Мехкахоша цох язъь цхьа байт йийшай аз эрсий меттала. Цун чулоацамо йоах, вайцара къаьстав дика саг, лоамарочун сийле шийца хинна низ бола къонах. Киши хьажий вирд доаккхаш хиннача цунна гарга

дар сабар, дикал, т'лах аьнна хилар. Из вар тхона гарга, воша санна кхоачара, цунца дувза мел деннар тешаме а ч'оаг'ла а дар. Аьрзеш вахарера д'лаухаш санна, д'лавахар из, готта хьува ер дуне дита. Из тахан мел ч'оаг'ла эшаш вар дийца варгвац. Цу тайпара нах даим безаш, наха эшаш хиннаб, х'ларманна фо эшаш санна. Къаман ма'ан, ехь, яхь хул цу тайпарча нахаца.

Из байт чакх'йоалаш, тлехьара т'лаьздаьд, ше дийна волча хана, Хьамзата оалаш хиннад йоах, нагахьа санна наьха карах солай, са ц'ий (пхьа) ма лехалаш. Цо ше баскет даьча беса, машина даьна битар цун пхьа.

Из дукха нах бовзаш, наха везаш саг хиннав. Масала, царех ца! хиннав вай республикан з'ламигача футбол асоциацие президент Урусханананьбан Руслана Жамалда. Цо а язъьий «Колой Хьамзатах болча сийрдача дагалоацамах» йола байт. Из, геттара дика яйккхаете а, г'алг'лай меттала яйккха хьежав со. Байт ше эрсий меттала язъьяр:

«Турпалча мехко хестабу,
Къонахий, деналца кхийна,
Теркам царгахьа лестабу,
Къоначар, цар денал зийна.
Цу тайпа цхьа турпал вувцаш,
Декаде лов сона мерзаш,
Колой Хьамзата т'ла сувцаш,
Дешаш дек - шатлакъа герзаш.
Кхийнавар Шолже из къонах,
Адамашта юкъе беш барт,
Юртара нах лорабеш вонах,
Дикача г'улакхех еш карт.
Хьамзат дагавоаг'ла тхона -
Дикаш деш мел волчун воша,
Чов хинна ва къаьна, къона;
Хатаро б'ларгаш ду доша.
Дисад вай деналдар воацаш,
Хиннад цох цкъа хила хьаьхар,
Цо дита г'улакх - ха йоацаш,
Кхы гургвац сийдолаш ваьхар.
Къорла дар вахара б'оаг'ла,
Цо гаьнайоахар цун г'лайг'ла.
Дуне цун сийрда дар ч'оаг'ла,
Ялсмале хийла цул к'лайг'ла!»

Колой Султана Хьамзат воаца массехк бутт ба. Цох кодам бувцаш, Г'алг'лай Республика культуран министра Ланананьбан Исраила Залинас белгалдаьккхад, из нах безаш, камаьрша саг хинна хилар, г'алг'лаша ма аллара, онк долаш, ди долаш, ший болх лакхача дикалца д'лабахьа ховш саг хиннав Хьамзат.

Дала къахетам болба цох, гешт долда, вийрза моттиг даькъала йоила.

Ший ло'ламаг'ла т'лема декхараш кхоачашде вахарах дийцар мехкарча берашта

Гаьгенаьбан Мартина

Шоай ло'ламе т'лема декхараш кхоачашде болхараш гуллуча моттиге дигача вай берашта дийцар, цу оаг'лонцарча г'улакхех. Из хоам «Сердалога» бир «Даьхен Лорбой» яхача ганза филиала кулгалхочун Г'онча йолча Новрбенаькъан Фаринас.

«Ший ло'ламаг'ла т'лема декхараш кхоачашде ваха араваьннача сага кхоачашде дезарех дийцар берашта, вахара дешаш доашхаш волча Темирхананьбан Адама, уж гуллуча моттига инструктор волча Джамарзананьбан Иаьлас.

Эскарерча декхарех дувцаш хиннарашка ладувг'лаш дар бераш, геттара чам чубенна, дукха хаттараш дар цар хьалхалаттарашка дала», - йоах хоамо. «Вай дезал - вай Котало» яхача проекта г'олла д'лахьош яр из экскурсия.

Вахарерча кхерамечарех лорабу кагирхой

Гаьгенаьбан Мартина

Вахаре нийслуш долча зуламех, кагирхой лорабеш бола болх ба республике д'лахьош. МВД болхлоша, кагирхой политикахи туризмахи йолча Министерствон ви-калалашца цхьана, терроризм, наркомани яхача доккхача зуламех кхувш латтараш лорабара хетаяь кхетаче д'айихьар Наьсаре. Из хоам «Сердалога» бир цу г'улакха хьалхалаттараша.

«Терроризм, наркомани яхача б'лехача г'улакхех хьокхавеннача сага ший вахар мишта толхаду дийцар кагирхошта. Дийцарашта тешал деш, цу зуламашта юкъебахача наьха вахаре эттар довзийтар кхетачен доакъашхошта», - аьлар спикер волча Гомакортананьбан Мустафас. Кхетачен шоллаг'ла даькье министерствон болхлоша дийцар, тахан кагирхой терроризма юкъеозараша леладеча наькьех.

14 ВАЙ ОАМАЛАШ

Республике белгалдир, хий чухьадарг-доацаш, хьалхарча арглагла де дезар

Султиганькъан Йоакъап

Из гьулакх довзача нахатехкар, вайцига хик кьалхарьяха езаргьола юрташ малаглаш я, цига хьалхарча арглагла дьадаха деза балхаш, яхаш, дийцар «Сердало» газетата республикан Иалама Министерстве.

«Галашкеи Тий-Юртеи бахача наха шоай ценош, бешамаш Эсан, Галме Гаьржача хик кьалхарьяхар дехаш даьча кхайкаралах; Галгайчен Иалама Министерствос цига тохкама болх бир. Цу юкье бар Каспийски бассейна хин урхаллен, Селий мехка хин урхаллен, Галгай Республике Голла йолча Россе МЧС ГУ урхаллен, мехка ОМС викалаш», - дувц хоамо.

Цу юрташкар хий техкачул тьехьагла, цар гуча-ьяхар хьалхарча арглагла болх бе беза моттигаш. Уж да берда йистер хий дьаходакхара, берда йистош ценьяра балхаш.

Иштта комиссе мах оттабир Бурокалени Пхилекьонгий-Юртаи юкьерча Шолжа хин хьала. Укхаза хин никь ценбара гонахьара Котаргаш-гаьнаш, хьагайна баьцаш дьаьха еза.

Цу пайданеча кхетачен чакхе хургья, РФ Росводресурсы яхача моттиге дьайохийташ йола акт, цу тьа белгалдергда делерхаш дар, цига Голла из болх дьабахьа ахча а хьа-дайтаргда.

Унахценонна зе деш дола кьаракъ дехкар бехктокхаме озаргва

Султиганькъан Йоакъап

Шолжа кхален тохкама оаглон болхлоша бехктокхаме озаргва, харца-хьа хьадаь кьаракъ докхаш хиннар. Из хоам «Сердалога» бир гаьдала болхлоша.

«Тохкама оаглон болхлоша белгалдечох, укх шера Гай харцача наькьаца хьадаь кьаракъ докхаш, базар лелаяй Алхастерча дикка ха яьннача сага.

Гучадаьлар, из кьаракъ унахценонна зе деш долга. Цун гьулакх тохкаш да Гаьдал.

Хьатеха 140 млн декхар дьатакхарах, ток дьа ца йоаеш, бисар республикан бахархой

Алоев Муса

2024-ча шерарча пхе бетта тьалатта декхар дьадала раьза боацарий гьулакх дийцар «Кьилбаседа Кавказа россетий» «Ингушэнерго» яхача филиала болхлоша. Укх шерара Иан юкьера бутт - бьаьстан тьехьара бутт чулоацача юкья 6000 эзар совгьа йолча моттигера ток дьахоадае, аьнна, соцам бир тока оаглон кьахьегамхоша. Царех 4000 бахархой бар, 2000 эзар совгьа республикера тайп-тайпара болх бу моттигаш яр. Ток хьателача оаглонна цар дьадала деза ахча 349 млн сом дар. Нахаца кьамаьл деш, болх дьабихьачул тьехьагла, 140

млн ахча дьатекхар 2,2 эзар вахархо.

«Декхар хьацадаларах ток дьахоадае оттар, чам боацаш гьулакх да. Бакьда 7,7 млрд ахча республиканна тьалатташ хилча, из де дезача кхоач тока оаглон болхлой. Бахархоша шоашкара доаглар ханнахьа хьалуш ца хилча; тоаде дезар, тишденнар хувца аьттув балац.

Боаггача боараме ток хургьолаш, нийслуш дола хатараш юстардаха низ хургьолаш, тьалатта декхар, шоашта низ ца байташ, дьатела деза наха», - белгалдир «Ингушэнерго» филиала кулгал деча Тьоаршхой Рамзана.

Филиала «Клиентам»

яхача сайте довза йиш я ток дьахоадаергьолча моттигех дар. Бахархошта юха а хьалхадоккх, токах доаглар дьадала йиш я «Сердал Онлайн» яхача мобильни оаглонцарча «Лични кабинете гьолла», е тока оаглон

болхлой болча дьаваха. Нагахьа санна тьалатташ дола деррига декхар дьатакха аьттув беце, юхерча тока оаглон моттиге дьаваха, ший хьал ма дарра дьадувца деза.

Вахара сакхетама боарам

Кьаьнарча гьирсий низ таац

Султиганькъан Йоакъап

Укх бетта хьалхарча кхадийнахьа, Базорканаькъан И. цьи лелаеча Наьсарерча проспекта тьагьолла Юухаш лаьттача бьехача хиша бахархой саготдаьдар геттара чьоагьа. Цьан юкья, деррига тоаденнад аьнна хийтгача хана, ла ма могга во хьаж йоагьа хиш юха доладелар Арбитражни суда, «Сердало» газета редакция гаьна доацаш, шахьарера Иам, культуран цьа долчахьа Ючуласташ.

«Хий лоаттадеча моттига цьа вола оператор» яхача ГУПа болхлошта тьалатташ да из гьулакх, хьаьга цар шоай даькье хьа а баькка лерттла хий дьаара ца додаш йикья латта хиш дьауха турба укх бетта 3-ча дийнахьа ценьйир. Шоай декхар кхоачашдаь дьабахар уж болхлой. Цу хьалах дувцаш хиннача боллошца кьамаьл хилар тха, из гьулакх наха ма дарра дьадовза деза аьнна хет сона. Хьана долалу каст-каста вай урамашка гьолла цу бьехача хин тоатолгаш? Интернета оаглонашка цу хаттар жоп телараш хул. Йокхача эгьаьлонца Ючуюттаю бахархоша ма дарра из сурт хьагойташ йола видеош, хаттараш ду, мичаб укх гьулакха бехктокхаме бола хьакимаш, яхаш...

Нийса а хетт, бакьда деррига долчча беса дувцаш хилча бакьахьа дар. Вайх хьаранена ховш да-кх, эггара керттара бахьан цу турбашта доал дерашца долга. Кьайле яц, царех цьаьйола турбаш 70-ча шерашка чухькка йолга. Шахьарашкара, юрташкара адам, цу хана денз, дикка дийбад, хьаьга турбашта цунга хьежжа низ

таац. Сомагьа, низ болашагьа йола турбаш оттаь уж хувцалца, из хьал тоалургдац, массахана иштга дьаюкьаш, хиш тьехьухаш латтаргья уж. Уйла е этгача, вьалла уйла яь ца валлал да цьаьболча эхь, юхь дайнача, цьаьккха тайпара адамий гьулакх довзаш боацача бахархоша леладер. Цу моттигашкара хатар нийсде хьаухача болхлоша хьадувцар цьанна моттиге Юдужаш дацкх, ма дарра аьлча. Лакхе хьоахабаьча эхь дайнараша хиш дьаухача моттиге чутувс хьама диачул тьехьагла юхедиса хьаьна ялаташ, тьехкаш, кхьметтел бежана корга а. Геттара чьоагьа даьржа да из ийрча хьама, хьетта хьадаьча ценошка мах телаш нах бахача моттигашка. Тахан, кхоана тхо хьаьта а дьадаха дезаш ма дий; хур хилда укхо аьлча санна, дах цигара адамаш. Сага кхетамга, цун дег чу доаллачунга хьежжа да-кх деррига а! Тамаш яц из?! Культура тоаенна, дукха кердараш, тамашийна йола машинаш, моллагьа хьама гойташ йола телефонаш яьржа ха я таханарьяр; бакьда, бьеха хиш дьаухача турбай хьал ше хинначара тоалуш, меттагьдоалаш дац. Дагадохал, мел дийцар нахага; памперсаш цу турбашка чутувса йиш яц, яхаш! Доккха хьама дац из?! Маца кхетам чьоагьбенна, маца тоалургдолаш да ер цьаьдола адамаш?! Сона цьаккха а диц цулуш, дегахьа диса хьама да... Тахан Кхоартой цьерах болча урам тьа хиш дьаухаш йола гьув ценьеш баьккача болхлоша цу чура ара ца йоаккхаш хьама йисанзар, царна юкье бар боккха, шувнаш уха мотт! Ма даггара уйла йича, кхеталуш хьама дац из,

мишта чутолабаьб юхь йинарша из мотт цу чу?!

Болх беча моттигашта, нах бахача ковнашта юхеда тьехьоал цьаьйола турбаш... Хийла цу чура арайоах дулхак хьаькоастаяь хьамаш, гьишлош еча совьяьнна йокхий нувхаш, иштга кхьдараш а. Хьаьга цу дерригне бахьан фуд аьлча, цьаьрматал я! Ше ма яьра цьаьрматал! Нувхаш дьайохийташ дала деза сом кходеш, нувхаш цу моттигашка чукхувс цу ираз дайнараша. Мишта, малагьча кхетамца тоаде деза из хьал?! Воккхачунга, зьаьмигачунга, са а детташ, хьара денна дьадувца деза, кхувш латтарий керта чу Юдилла деза, цу тайпара лерттлача сага чакхдалийта йиш йоаца хьама хоададаь дьадаккха дезилга, ше леладечун уйла е езилга, Аллахи деррига гуш волга! Тьаккха ураотталургья аьнна хет лерттла кхетам бола тьехье...

Цу хьаман юкье керттара дакьа дьалоацаш хила деза Дьаьлах кхерар! Дино цьена,

вьаший зе ца доаржадеш, хила йоах вайга. Аллахи кхераш волча, ше бусалба хилара уйла еча сага из тайпара хьама цьаккха а дергдац! Хий дьаухача моттиге, ший коа совдаьнна цемата кхерий, кхьййола нувхаш чу а кхайса, ламаза отта водача сага хьал дагадохал! Иштга ваха йиш яц! Кертаца уйла еш вола саг хоза, цьена ваха веза! Тахан кьезига ба, уж моттигаш ценььеча балха баькка раьза бола нах! Иззал лоархьаьме болх лелабу уж нах дьа а баьнна, царна когаметта хьава саг воацаш, воаш дисача кхетабергьа вай цу дерригне мах. Цудухьа, цу наьха болх, цар хьегаш дола кьа лархьа деза вай, кьаллигах (кранах) цьена хий Юдар, тьаккха паргьатта из турбашка гьолла дьаарадахар дезе. Турбаш дьайикья ший, кхоь минот мара езац, хьаьга уж мукьайоахаш болх дьабахьа ший, кхоь ди деза; шортта рузкьа деза! Уйла е, ма хила эхь, юхь дайнарех!

Шолжа кхален хьунашкарча цѣнала хьал техкар республике

Султиганькъан Йоакъап

Шолжа кхален хьунашкар хьал таха арабаьнна хилар, цу даькъ тIара болхлой. Из хоам «Сердалога» бир Иалам гIулакхех йолча министерствера.

«2024-ча шера кхоачашбе оттабаь болх ба дIаболабаьр. Оалкамарча хьунагIара 36 гектарага кхоачаш долча, Галашкарча хьун боахама 30 гектар долча доазон санитарни хьал техкар хьун боахама гIулакха арабаьннараша. Лийга яда гаьнаш дIайоахаш, болх дIабахьа беза, аьнна, соцам бир шиннахьа а.

Гажарий-Юртарча хьун хьал 128 гектара тIа техкар», - белгалду министерстве. ФБУ «Рослесозащита» яхача фи-

лиала болхлой бар, хьунашта тIахьожам лоаттаберашца, из болх чакхбоаккхаш хиннараш. ДIабахьа безаш хинна беррига болх йистебаьннаб, де дезараш белгалдаьд.

«Ангара-122» яхача КЗП соцайир; хьу тIайолаш, каьхаташ доацаш йода машин

Султиганькъан Йоакъап

Хьу дIаяхьа бокьо луш дола каьхаташ доацаш, хьунах етта йода машин соцайир Шолжа кхален Иаьдала болхлоша. Из хоам «Сердалога» бир МВД болхлоша.

Хьунашта тIахьожам чIоагIбергба

Султиганькъан Йоакъап

Республикан Парламентага ше даьча кьамаьла юкье, вай Мехкадас Келаматанькъан Махьмуд-Иаьлас белгалдир; бокьо йоацаш хьу тедар соцадергдолаш, хьунашкар тIахьожам чIоагIбе, аьнна. Из хоам «Сердалога» бир Мехкадаь зарбан болх лелабераша.

Республикан кулгалхо чо хьоахадир, из гIулакх Иаьдала болхлошца, прокуратураца бувзам лелабеш,

лакха терко еш, дIабахьа безилга. Экологехьал лорадараша шоай болх лакхача боараме дIахьолга теркалдир Мехкадас.

Хьунаш меттаоттаеш, дукхача хана денз балийна яьнна кхалажаш дIайоахаш; хиш, хин гонахьара моттигаш цѣнъеш; боккха болх ба тахан мехка дIахьош латтар. Укх тIехьарча шерашка, вай мехка дукха гаьнаш дIаегIай, хьайийллай керда салаIа зIамига а йоккха а моттигаш.

«Шолжа кхала» яхача МВД оагIон полице болхлоша «Ангара - 122» яхача poste хьу ийца йода газель соцайир. Цьха кубометр хулаш дола 27 миинга улг иллад машина тIа», - йоах хоамо.

Хьу тIайола машин «Шолжа кхала» яхача МВД даькъ тIа Иочуйгай. Из гIулакх тохкаш да Иаьдал.

Уважаемые клиенты Ингушского регионального филиала Россельхозбанка!

9 августа 2024 года офис Ингушского регионального филиала Россельхозбанка (региональный номер 3349/4200) станет офисом Ставропольского регионального филиала Россельхозбанка (порядковый номер 3349/6).

Для Вас, как клиентов Россельхозбанка, не изменится ничего, кроме реквизитов открытых Вами банковских счетов. Все продукты и услуги Россельхозбанка будут также доступны.

Офис остается на том же месте по адресу: 386102, г. Назрань, ул. Московская, 13 А. Дополнительную информацию можно получить по телефону 8-800-100-0-100 (звонок бесплатный) либо в региональном офисе банка в Назрани по номеру: 8 (8734) 77-30-06.

Благодарим за понимание, будем рады видеть вас в офисах банка!

МагIалбикерча тикашта юхера доазонаш нувхех хьалдизад

ГIаздананькъан Ахьмад

МагIалбике дIахьош ба мах бара болх, из каст-каста белгала а хул. Промышленни оалача урам тIа мах беш латтараша шоай тайпара кхоачашду хIама ехка совьяьннача нувхашцара гIулакх, шоашта аттагIа йолча тайпара, кхы гаьна а ца болхаш, дIайоах цар уж. Цудухьа шоаш латташ йола моттигаш нувхех хьалйизай цар.

«Законо дIадехачох, беррига, шоай доалахьара хIама леладараш, моттигерча операторца барт баь хила беза, ханнахьа нувхаш дIакхухьаргйолаш.

Цьхабакьда цьхабараша, леладеш дола экологен закон ца ховш санна, шоашта хетар хьаду. Цар шоай совьяьнна нувхаш кхыча беса лелаю - цун чаккхе я вайна дукхагIа дагайоаллар.

Мах дIа ца балар духьа, цу тайпарча наха тайп-тайпара «ко» догI цу гIулакха. Масала, царех цьхабараш, влаштардаьча цѣношка ба хача нахIа тIаьчIоагIьяьча нувхаш чукхувсача яьшкаш чу товс шоай нувхаш, цу тайпара уж каст-каста хьалъюзаш хиларах нах раьза хилац, цул совгIа уж йохаш а моттигаш хул», - аьлар МагIалбик-Шахьара администраце.

сердало

«ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ» ПРАВИТЕЛЬСТВА РИ ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ КОРРУПЦИИ +7 (8734) 55-11-57, ЕДИНЬИЙ ТЕЛЕФОН СЛУЖБЫ СПАСЕНИЯ 112

Учредители:
Правительство
Республики Ингушетия и
ГМУ «Общенациональная
газета «Сердало»

Главный редактор:
Курскиева Х.А.

Адрес Правительства РИ:
360001, г. Магас,
пр. И. Зязикова, 12.

Адрес редакции и издателя:
Республика Ингушетия,
386101, г. Назрань,
Тер. Центральный округ
пр. И.Базоркина, 60.
Тел.: 8 (8734) 77-11-84
Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована
Управлением Россохранкультуры
по ЮФО.
Рег. номер ПИ № ФС 10-6526
от 5 марта 2007 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru
Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены
в компьютерном центре
издательство газеты «Сердало».

Время подписания номера
по графику в печать:
10 июля 2024 г.
Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не
совпадать с позицией редакции.
При перепечатке
ссылка на газету обязательна.
Письма, рукописи, фотографии,
рисунки не рецензируются и не
возвращаются.

Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве
«Южный регион»,
с готовых диапозитивов
Адрес: 357600, Ставропольский край,
г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.
Заказ № 1435 Тираж: 2000 экз.

Вай кьона гимнасткаш «Каспийски форда Кубке» бахар, мехка викалаш хинна

Гьагенакьян Мартина

ГалгIайчен кьона гимнасткаш, шоай хьамсарча мехка викалаш болаш, художественни гимнастика Ерригроссийски яхьашка, Селашкахьа дакъа лаца бахар.

«Каспийски форда Кубке» дIайихьар оршот денга кхаччалца, яхаш, дийцар «Сердало» газетага моттигерча спорта Министрствон зарбан болх лелабеча Гаппархой Аишас.

«Укх деношка, Алиев Iаьлан цIерагIча спорта ЦIагIа гулбелар Российски Федерациен 23 моттигера спортсменаш, царна юкье бар ГалгIайчен вIашагIтехача тоабанна чубоагIараш а», - аьлар тхоца кьамаьл даьчо.

Цига вай йиIигаша 8 майдилг яьккхар, царех 2 дошо я, 6 борза я.

Вай латархоша XII-ча Ахкан Спартакиаде кхо майдилг яьккхар

Гьагенакьян Мартина

Кхо майдилг яьккхар тренера Чербажанакьян Адама кулгал а деш, ГалгIайчен шоай лоIамеча латара XII-ча

Россе дешархой Ахкан Спартакиаде, из карарча хана йистеялар Красноярск-Шахьаре, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГалгIай Республикан спортивни латара Феде-

раце.

«Чаненакьян Заьлмахас (55 кг) дотув даьккхар. СапарIаланакьян ИсмаIала (51 кг), Йовлой Самаила, дозал

60 кг долаш, кхоалагIа моттиг яьккхар», - аьлар хоамо.

Белгалду, цу яхьашка дакъа лоIацаш хилар ший лоIамерча латарах вола 250 саг, уж баьккабар мехка 50 моттигера.

ГОбъявления

Утеранный аттестат Б-264761, выданный СШ №14 с. Нижние Ачалуки в 1990 г. на имя Султыговой Райшат Султановны, считать недействительным.

Утеранный аттестат серии №06 ББ 0000320, выданный ГБОУ «СОШ №2 г. Назрани» в 2007 г. на имя Цуроевой Седы Магомед-Башировны, считать недействительным.

Утеранный диплом серии РТ №593953, выданный ГБПОУ «Назрановский аграрный техникум» в 1995 г. на имя Евлоева Беслана Курейшевича, считать недействительным.

Утеранный аттестат №00624008852144, выданный СОШ №19 г. Назрани в 2022 г. на имя Балхаевой Камиллы Беслановны, считать недействительным.

Утеранный аттестат серии №065В 00003747, выданный СОШ №19 г. Малгобек в 2010 г. на имя Яндиева Алихана Иссаевича, считать недействительным.

ГалгIай берашта юкьера жIакех йола яхь дIайихьар

Гьагенакьян Мартина

ГалгIай мехка берашта юкьера жIакех йола яхь дIайихьар. Ше лаьрхIар кхоачашдара, Магас-Шахьара культуран, спорта, туризма Центро тайп-тайпара ха яьнна бераш гулдир, яхаш, дийцар «Сер-

дало» газетага из моттиг вIашагIьеллараша.

«Тренераша Элжаркьянакьян Мусас, Иоахарганакьян Урусхана яхачох, цу тайпара каст-каста дIахьош йолча яхьашка берий хьаькьал а сакхетам а дикагIа деIлабоагIа, хIана аьлча цига

уйла е а сатийна вагIа везаш а хиларах, дикагIа кертага болх байт цу яхьаша.

«Кердавар» яхача даькьтIа кхо моттиг яьккхар. Лакхара моттиг яьккхар Iумарахьажанакьян Iумара, шоллагIьяр яьккхар цун вошас Юсуфа. КхоалагIча моттиге хилар Гойганакьян

Мухьаммад.

Говзал лакха йолча жIакех ловзарашта юкье, котало яьккхар Горчхананакьян Сулеймана. ШоллагIа хилар Эрселганакьян Анзор, боарза совIат кхаьчар Исмейланакьян Мухьаммада», - аьлар спорта кулгалхочун гIончас Кьоастой Азраила.